

The Mediating Role of Self-Esteem in the Relationship between Thinking Styles and Types of Assertiveness in University Students

Fariba Shahrokhi¹ , Mojtaba Tamadoni^{1*}

¹ Department of Counselling, Islamic Azad University, South Tehran Branch, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

Article Type:

Original Article

Article History:

Received: 31 Jul 2025

Revised: 4 Sep 2025

Accepted: 10 Dec 2025

ePublished: 17 Dec 2025

Keywords:

Thinking Styles,
Adaptive
Assertiveness,
Aggressive
Assertiveness,
Self-Esteem

Abstract

Background. Thinking styles, self-esteem, and assertiveness are essential psychological concepts that influence how individuals interact with others and express themselves effectively. Although these three variables are important and have been studied before, the mediating role of self-esteem in the relationship between thinking styles and the two types of assertiveness (adaptive and aggressive) among students has been less explored. The present study aimed to examine the mediating role of self-esteem in the relationship between thinking styles and two types of assertiveness among university students.

Methods. The statistical population of the current descriptive study consisted of students from several branches of Islamic Azad University in Tehran in 2024, with 306 participants recruited through convenience sampling. Data were collected using the Adaptive and Aggressive Assertiveness Scale, the Thinking Styles Inventory, and the Rosenberg Self-Esteem Scale. To test the hypothesis of self-esteem's mediating role between thinking styles and assertiveness types, a path analysis based on structural equation modeling was conducted using SPSS and AMOS.

Results. Findings indicate that the first and second thinking styles had significant positive relationships with self-esteem, whereas the third had a negative, non-significant relationship. The first thinking style had a positive impact, while the second and third styles showed adverse effects on both adaptive and aggressive assertiveness. Self-esteem, as a mediating variable, is crucial in these relationships. The research model explained 15% of the variance in self-esteem, 17% in aggressive assertiveness, and 27% in adaptive assertiveness, demonstrating a good model fit.

Conclusion. These findings indicate that the connections between thinking styles and both types of assertiveness are intricate rather than simple or one-dimensional. Self-esteem may play a key mediating role in these relationships. Therefore, focusing on teaching effective thinking styles and enhancing self-esteem can improve adaptive assertiveness and reduce aggressive behaviors among students.

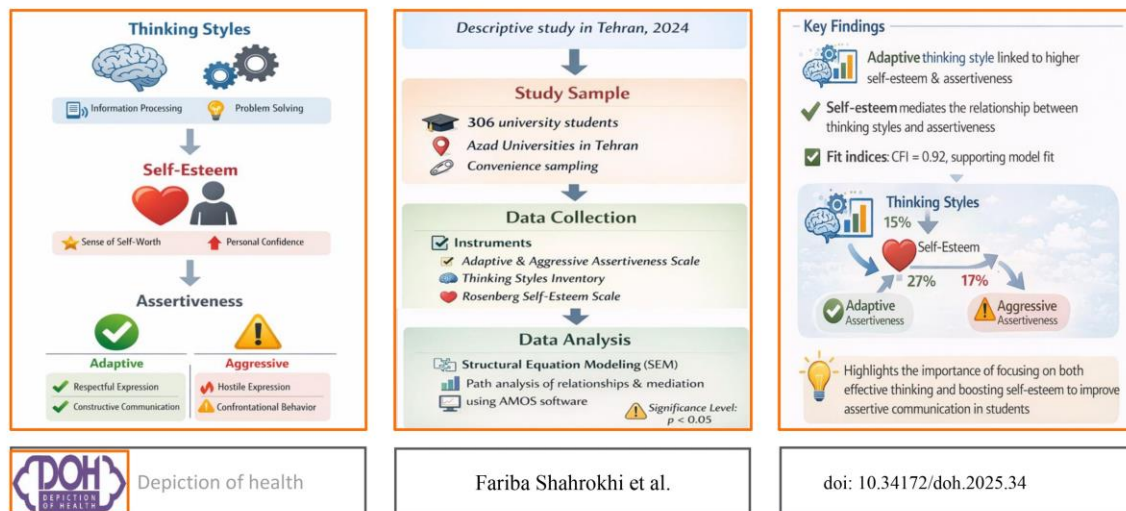
Shahrokhi F, Tamadoni M. The Mediating Role of Self-Esteem in the Relationship between Thinking Styles and Types of Assertiveness in University Students. *Depiction of Health*. 2025; 16(4): 434-449. doi: 10.34172/doh.2025.34. (Persian)

* Corresponding author; Mojtaba Tamadoni, E-mail: 5249223001@iaui.ir

The Mediating Role of Self-Esteem in the Relationship between Thinking Styles and Types of Assertiveness in University Students

Self-esteem mediates the impact of thinking styles on students' assertiveness, highlighting the importance of fostering both cognitive strategies and self-worth for healthier social interactions.

Extended Abstract

Background

Thinking styles, self-esteem, and assertiveness are essential psychological constructs that influence how individuals interact socially and express themselves. Thinking styles refer to the preferred methods individuals use to process information and solve problems, while self-esteem reflects one's overall sense of self-worth. Both factors significantly impact how assertively individuals communicate their thoughts, needs, and boundaries. Assertiveness can be expressed in either an adaptive (respectful and constructive) or an aggressive (hostile and confrontational) form. Understanding how thinking styles and assertiveness interact, along with the possible mediating role of self-esteem, is especially crucial in university settings, where young adults are developing critical interpersonal and emotional skills. The present study aimed to examine whether self-esteem mediates the relationship between thinking styles and the two types of assertiveness among university students.

Methods

This study used a descriptive design with an applied purpose and employed structural equation modeling (SEM). Path analysis was employed to examine both direct and indirect relationships among variables and to assess the mediating role of self-esteem in the relationship between thinking styles (Type I, Type II, and Type III) and types of assertiveness (adaptive and aggressive). The study population included all students at

the branches of Islamic Azad University in Tehran during 2024. According to methodological recommendations, a minimum of 200 participants is required for SEM. Given the model's complexity, a sample size of 300 was targeted to ensure adequate power. In total, 306 students were recruited using convenience sampling. Participation was voluntary and based on informed consent. Eligibility criteria included being an enrolled student at one of the Azad Universities in Tehran, and willing to participate. Exclusion criteria included incomplete questionnaire responses, recent use of psychiatric medications (within the past three months), or the presence of severe psychological disorders. Three validated instruments were used: the Adaptive and Aggressive Assertiveness Scale, the Thinking Styles Inventory by Sternberg and Wagner, and the Rosenberg Self-Esteem Scale. These instruments were selected based on the key variables of the study, and their reliability and validity have been supported by prior national and international studies. Descriptive statistics, including frequency and percentage for categorical variables, were analyzed using SPSS. Path analysis was conducted using AMOS software. Assumptions of normality were evaluated using skewness and kurtosis. Pearson's correlation was used to assess variable relationships, and multicollinearity was checked using variance inflation factors (VIF) and tolerance indices. Model fit was assessed using chi-square/df, CFI, GFI, AGFI, NFI, and RMSEA indices. The significance level was set at 0.05.

Results

The study included 306 students from several branches of Islamic Azad University in Tehran (2024), selected through convenience sampling. Among participants, 65.7% were female, 59.2% single, and 71.2% employed. The majority (35.0%) were aged 18–23. Most were enrolled in bachelor's (40.5%) or master's (40.8%) programs. Descriptive statistics showed that the mean scores for the three thinking styles (Type I, II, and III) were 141.25, 111.13, and 109.38, respectively. The mean self-esteem score (18.12) was above average (scale range: 0–30, average: 15), indicating generally high self-esteem among participants. The average scores for aggressive and assertive (adaptive) assertiveness were 31.57 and 49.90, respectively. Skewness and kurtosis values for all variables were within the acceptable range (± 2), confirming normal distribution. Pearson correlation analysis confirmed significant correlations between all variables, satisfying assumptions for path analysis. Variance inflation factors (VIFs < 10) and tolerance indices (> 0.1) indicated no multicollinearity concerns. Path analysis using maximum likelihood estimation revealed that Type I and Type II thinking styles were significantly and positively associated with self-esteem ($\beta = 0.33$ and 0.17 , respectively, $P < 0.01$). Type III thinking style showed a non-significant negative relationship. These results suggest that students with Type I and II thinking styles tend to have higher self-esteem. Regarding assertiveness, Type I thinking style was positively associated with adaptive assertiveness ($\beta = 0.44$, $P < 0.01$) and negatively with aggressive assertiveness ($\beta = -0.20$, $P < 0.01$). Type II and III styles were negatively associated with both types of assertiveness, with Type III showing a strong negative link to aggressive assertiveness ($\beta = -0.28$, $P < 0.01$). Self-esteem was negatively associated with aggressive

assertiveness ($\beta = -0.17$, $P < 0.01$) and positively with adaptive assertiveness ($\beta = 0.12$, $P < 0.05$), confirming its mediating role. An indirect effects analysis showed that thinking styles explained 15% of the variance in self-esteem. Thinking styles also explained 17% and 27% of the variance in aggressive and adaptive assertiveness, respectively. Type I thinking had both significant direct and indirect effects on assertiveness. Fit indices (e.g., CFI = 0.920, GFI = 0.968, RMSEA = 0.076) supported good model fit. Overall, findings highlight the significant mediating role of self-esteem in the relationship between thinking styles and assertive behaviors in students.

Conclusion

These findings suggest that the relationships between thinking styles and both adaptive and aggressive assertiveness are complex and not simply linear. Self-esteem plays a significant mediating role, influencing how thinking styles affect assertive behaviors. This highlights the importance of interventions that focus on teaching effective thinking styles alongside strategies to boost self-esteem. Doing so helps students develop better adaptive assertiveness skills, promote more constructive communication, and reduce aggressive behaviors. Such an approach can improve social interactions and emotional well-being in university settings.

Practical Implications of Research

The results can help shape training programs that promote effective thinking styles and boost students' self-esteem. These interventions might encourage adaptive assertiveness, reduce aggressive behaviors, and be beneficial in counseling and student empowerment programs.

نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه بین سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی در دانشجویان

فربیا شاهرخی^۱، مجتبی تمدنی^{۱*}^۱ گروه مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

چکیده

زمینه. سبک‌های تفکر، عزت نفس و جرئت‌ورزی از عوامل روان‌شناختی مهمی هستند که بر شیوه تعامل افراد با دیگران و نحوه ابراز وجود آن‌ها تأثیر می‌گذارند. با وجود اهمیت این سه متغیر و مطالعات پیشین، بررسی نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه میان سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی (سازگارانه و پرخاشگرانه) در دانشجویان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه میان سبک‌های تفکر و دو نوع جرئت‌ورزی در میان دانشجویان انجام شد.

روش کار. جامعه آماری این مطالعه توصیفی شامل دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی واحدهای تهران در سال ۱۴۰۳ بود که از میان آن‌ها، ۳۰۶ نفر به‌صورت در دسترس و داوطلبانه انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از مقیاس جرئت‌ورزی سازگارانه و پرخاشگرانه، پرسش‌نامه سبک‌های تفکر، و مقیاس عزت نفس روزنبرگ گردآوری شدند. سپس تحلیل مسیر مبتنی بر مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و AMOS انجام شد.

یافته‌ها. یافته‌ها نشان داد که سبک‌های تفکر نوع اول و دوم به‌طور معناداری با عزت نفس رابطه مثبت داشتند، در حالی‌که سبک تفکر نوع سوم رابطه‌ای منفی و غیرمعنادار با عزت نفس داشت. سبک تفکر نوع اول تأثیر مثبت و سبک‌های دوم و سوم تأثیر منفی بر جرئت‌ورزی سازگارانه و پرخاشگرانه نشان دادند. عزت نفس به‌عنوان متغیر واسطه، نقش مهمی در این روابط داشت. مدل پژوهش توانست ۱۵ درصد از واریانس عزت نفس، ۱۷ درصد از واریانس جرئت‌ورزی پرخاشگرانه و ۲۷ درصد از واریانس جرئت‌ورزی سازگارانه را تبیین کند و برازش مناسبی داشت.

نتیجه‌گیری. این نتایج نشان می‌دهد که روابط میان سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی، خطی یا یک‌بعدی نیستند و عزت نفس می‌تواند به‌عنوان یک متغیر واسطه‌ای مهم در این روابط ایفای نقش کند. بنابراین، تمرکز بر آموزش سبک‌های مؤثر تفکر و تقویت عزت نفس می‌تواند به بهبود مهارت‌های جرئت‌ورزی سازگارانه و کاهش رفتارهای پرخاشگرانه در دانشجویان کمک کند.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

سابقه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۰۹

اصلاح نهایی: ۱۴۰۴/۰۶/۱۳

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۱۹

انتشار برخط: ۱۴۰۴/۰۹/۲۶

کلیدواژه‌ها:

سبک‌های تفکر،

جرئت‌ورزی سازگارانه،

جرئت‌ورزی پرخاشگرانه،

عزت نفس

نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه بین سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی در دانشجویان

عزت نفس نقش واسطه‌ای در تأثیر سبک‌های تفکر بر جرئت‌ورزی دانشجویان ایفا می‌کند و اهمیت پرورش همزمان استراتژی‌های شناختی و حس ارزشمندی فرد را برای تعاملات اجتماعی سالم‌تر نشان می‌دهد.

مقدمه

دانشجویان به عنوان قشر جوان و فعال جامعه، نقش کلیدی در پیشرفت کشور دارند. آن‌ها با فراگیری دانش و تقویت مهارت‌های ضروری، زمینه‌ساز رشد همه‌جانبه می‌باشند. یکی از این مهارت‌های اساسی، جرئت‌ورزی است؛ مهارتی که به گسترش روابط سالم و سازنده منجر می‌شود.^۱ جرئت‌ورزی توانایی برقراری ارتباط صادقانه و محترمانه درباره‌ی خود است که طی آن فرد، با حساسیت نسبت به احساسات دیگران، خواسته‌ها و مخالفت‌های خود را مودبانه اما قاطعانه بیان می‌کند. این مهارت در ارتباطات بین‌فردی، موفقیت‌های شخصی و حرفه‌ای، و موقعیت‌های مختلف زندگی کاربرد دارد.^۲ فردی که این توانمندی را در خود پرورش داده باشد، می‌تواند از میزان تعارضات کاسته و منجر به ارتقاء سلامت روان فردی و اجتماعی شود.^۳

بر اساس دیدگاه زوچر (Zuercher)،^۴ جرئت‌ورزی نوعی سبک ارتباطی است که در آن فرد با کنترل زبان و کنش‌های رفتاری خود، ضمن حفظ مسئولیت‌پذیری، از حقوق شخصی و حقوق دیگران دفاع می‌کند. آلبرتی و ایمونز (Alberti & Emmons) نیز رفتار جرئت‌مندانه را بستری برای روابط برابر و بدون اضطراب می‌دانند. جرئت‌ورزی را می‌توان به دو نوع اصلی تقسیم کرد: سازگاران که شامل ابراز صادقانه و محترمانه احساسات و نیازهاست و باعث ایجاد روابط سالم و کاهش تعارض می‌شود، و پرخاشگران که با رفتارهای سلطه‌جویانه و نادیده گرفتن حقوق دیگران همراه است و پیامدهای منفی اجتماعی و روانی دارد.^۵ به باور پارماکسیز (Parmaksiz)، سه مولفه «خودابرازی»، «اعتماد به نفس» و «پذیرش اجتماعی» از عناصر کلیدی در سازگاری اجتماعی هستند که از طریق پرورش جرئت‌ورزی حاصل می‌شوند.^۶ پژوهش‌ها نشان می‌دهد دانشجویان با جرئت‌ورزی بالا، در ابعاد عاطفی، تحصیلی و اجتماعی سازگاری بیشتری دارند. در مقابل، سبک‌های پرخاشگرانه یا منفعلانه، پیامدهای اجتماعی منفی به همراه دارند.^۷

رفتار پرخاشگرانه برخلاف جرئت‌ورزی، معمولاً با قصد سلطه‌جویی، استفاده از واژگان تند و نادیده گرفتن دیگران همراه است.^۸ این رفتارها می‌توانند منجر به آسیب‌های جسمی یا روانی شوند.^۹ گروه سنی ۱۵ تا ۴۴ سال به‌ویژه دانشجویان، از آسیب‌پذیرترین گروه‌ها در این زمینه‌اند.^{۱۰، ۱۱} پژوهشی در بوشهر نشان داد که حدود ۹/۱ درصد از

دانشجویان سابقه حمل سلاح و ۷/۱ درصد آن‌ها تجربه درگیری فیزیکی داشته‌اند.^{۱۲} این آمارها نشان می‌دهد خشونت در محیط دانشگاهی نیز حضور دارد، هر چند ممکن است کمتر دیده شود.^{۱۳}

شواهد پژوهشی نشان می‌دهد انواع مختلف پرخاشگری با جرئت‌ورزی پرخاشگرانه در ارتباط هستند، در حالی که مهارت‌های اجتماعی با جرئت‌ورزی سازگاران پیوند دارند.^{۱۴} در نتیجه، شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده جرئت‌ورزی سازگاران می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی، کاهش تعارضات و ارتقاء سلامت روانی کمک کند.^{۱۵}

از جمله عوامل شناختی مؤثر در این زمینه، سبک‌های تفکر هستند؛ یعنی ترجیحات فرد در استفاده از توانایی‌های ذهنی در موقعیت‌های مختلف.^{۱۶} استرنبرگ (Sternberg) تأکید دارد که توانایی به «چه کاری می‌توان انجام داد» و سبک تفکر به «چگونه ترجیح می‌دهیم آن را انجام دهیم» مربوط است.^{۱۷} نظریه «خودگردانی ذهنی» او، سبک‌های تفکر را همانند شیوه‌های اداره یک حکومت تشبیه می‌کند. وی ۱۳ سبک تفکر را در پنج بُعد طبقه‌بندی کرده است. این سبک‌ها در سه گروه قرار می‌گیرند: نوع اول (مانند قانونی، قضایی، سلسله‌مراتبی، جهانی و لیبرال) با پیچیدگی شناختی بالا و خلاقیت همراه‌اند. نوع دوم (مانند اجرایی، محلی، سلطنتی و محافظه‌کار) ساختارگرا و تابع هنجارها هستند. نوع سوم ترکیبی از ویژگی‌های دو نوع قبلی است.^{۱۸}

مطالعات متعددی نشان داده‌اند که سبک‌های نوع اول با چشم‌انداز آینده، دفاع‌های روانی بالغ، عملکرد تحصیلی بهتر و رشد شناختی بالا مرتبط‌اند.^{۱۹، ۲۰} همچنین، سبک‌های نوع اول در تصمیم‌گیری، خلاقیت، سلامت روان و حل مسئله، عملکرد سازگاران‌تری نسبت به سبک‌های نوع دوم دارند.^{۲۱} نتایج برخی پژوهش‌ها^{۲۲، ۲۳} نیز نشان می‌دهد سبک‌های نوع اول با شاخص‌های سلامت روان، همبستگی منفی دارند، هر چند این ارتباط‌ها نسبتاً ضعیف هستند. پژوهش چن (Chen) نشان داد سبک‌های نوع اول با استفاده از راهبردهای مقابله‌ای سازگاران مرتبط هستند، حتی پس از کنترل متغیرهای جمعیت‌شناختی.^{۲۴}

بر اساس این شواهد، سبک تفکر می‌تواند عاملی مهم در تعیین نحوه مواجهه با موقعیت‌های استرس‌زا و روابط

امکان ارزیابی نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه بین سبک‌های تفکر (نوع اول، نوع دوم و نوع سوم) و انواع جرئت‌ورزی (سازگارانه و پرخاشگرانه) را فراهم می‌سازد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه‌های آزاد اسلامی در شهر تهران در سال ۱۴۰۳ بود. با توجه به توصیه منابع، برای تحلیل مسیر، حداقل نمونه مورد نیاز ۱۰ نفر و تعداد نمونه مناسب ۲۰ نفر به ازای هر پارامتر در مدل می‌باشد و طبق یک قانون کلی حداقل نمونه لازم برای انجام تحلیل مسیر برابر ۲۰۰ نفر می‌باشد. با توجه به اینکه در مطالعات تحلیل مسیر، مدل مناسب بعد از بارها آنالیز و آزمودن چندین مدل مشخص می‌گردد و احتمال دارد مدلی با پارامتر بیشتر به عنوان مدل مناسب انتخاب شود، بنابراین در این مطالعه حجم نمونه ۳۰۰ نفر متناسب با پیچیدگی مدل مفهومی پژوهش در نظر گرفته شد و در نهایت ۳۰۶ نفر دانشجوی با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، به صورت داوطلبانه و با رضایت آگاهانه در پژوهش شرکت کردند.

معیارهای ورود به مطالعه شامل دانشجوی بودن در یکی از دانشگاه‌های آزاد اسلامی شهر تهران، توانایی خواندن و نوشتن به زبان فارسی، و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش بود. معیارهای خروج از مطالعه شامل عدم تکمیل پرسش‌نامه‌ها، گزارش مشکلات روان‌شناختی شدید یا مصرف داروهای روان‌پزشکی طی سه ماه گذشته، و انصراف در هر مرحله از مشارکت در پژوهش بودند.

ابزار پژوهش

برای گردآوری داده‌ها در این پژوهش، از سه پرسش‌نامه معتبر و استاندارد استفاده شد که هرکدام متناسب با یکی از متغیرهای اصلی پژوهش انتخاب شدند. این ابزارها شامل مقیاس جرئت‌ورزی سازگارانه و پرخاشگرانه برای سنجش انواع جرئت‌ورزی، پرسش‌نامه سبک‌های تفکر برای ارزیابی ابعاد مختلف سبک‌های شناختی، و مقیاس عزت نفس روزنبرگ برای اندازه‌گیری سطح عزت نفس شرکت‌کنندگان بودند. اعتبار و پایایی این ابزارها در پژوهش‌های داخلی و خارجی تأیید شده است. در ادامه، مشخصات هر یک از ابزارها به تفصیل بیان شده است.

بین فردی باشد. اما برای درک بهتر این رابطه، بررسی متغیرهایی که نقش میانجی‌گر ایفا می‌کنند نیز ضروری است. یکی از مهم‌ترین این متغیرها، عزت نفس است. عزت نفس، ارزیابی عاطفی فرد از ارزش شخصی خویش است. فردی با عزت نفس بالا، توانایی پذیرش نقاط ضعف و استفاده مؤثر از نقاط قوت را دارد، اضطراب کمتری تجربه می‌کند و در موقعیت‌های اجتماعی عملکرد بهتری دارد.^{۲۴} در مقابل، عزت نفس پایین ممکن است مانع کسب مهارت‌های لازم برای موفقیت شود^{۲۵} و منجر به عدم ابراز وجود گردد.^{۲۶} یافته‌های ژانگ و پستیگلیون (Zhang & Postiglione) نیز نشان می‌دهد سبک‌های نوع اول به طور معناداری با عزت نفس بالا همبسته‌اند که می‌تواند به سازگاری بهتر روان‌شناختی منجر شود.^{۲۷}

با توجه به اهمیت هم‌زمان این سه متغیر (سبک تفکر، عزت نفس و جرئت‌ورزی) در شکل‌گیری رفتارهای اجتماعی مؤثر، بررسی روابط بین آن‌ها به‌ویژه در میان دانشجویان ضروری به نظر می‌رسد. دانشجویان در گذار از نوجوانی به بزرگسالی با بحران‌های هویتی و اجتماعی مواجه‌اند. شناخت عوامل مؤثر بر جرئت‌ورزی آن‌ها، می‌تواند به طراحی برنامه‌های آموزشی و مداخلاتی مؤثر کمک کند. بر این اساس، پژوهش حاضر با تکیه بر نظریه خودگردانی ذهنی و روان‌شناسی رفتار، در پی بررسی روابط مستقیم و غیرمستقیم میان سبک‌های تفکر، عزت نفس و انواع جرئت‌ورزی (سازگارانه و پرخاشگرانه) در دانشجویان است. هدف این مطالعه، آزمون فرضیه‌های زیر است:

۱. بین سبک‌های تفکر (نوع اول، دوم و سوم) و عزت نفس رابطه معنادار وجود دارد.
۲. بین سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی (سازگارانه و پرخاشگرانه) رابطه معنادار وجود دارد.
۳. عزت نفس با جرئت‌ورزی سازگارانه رابطه مثبت و با جرئت‌ورزی پرخاشگرانه رابطه منفی دارد.
۴. عزت نفس نقش واسطه‌ای در رابطه بین سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی ایفا می‌کند.

روش کار

این پژوهش یک مطالعه توصیفی با رویکرد مدلیابی معادلات ساختاری (SEM) بود. برای تحلیل روابط مستقیم و غیرمستقیم بین متغیرها، از تحلیل مسیر استفاده شد که

همچنین، در پژوهش پورآتش و زمانی،^{۲۹} اعتبار و پایایی پرسش‌نامه از طریق روش بازآزمون و ضریب آلفای کرونباخ برای سبک‌های نوع اول (سبک‌های خلاقانه با پیچیدگی‌های شناختی بیشتر)، دوم (سبک‌های تفکر هنجارگرا) و سوم (سبک‌های تفکر تحلیلی و انزواطلب) به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۹۰ و ۰/۹۰ گزارش شده است که نشان‌دهنده همسانی درونی بالا و پایایی مطلوب ابزار است.

مقیاس عزت نفس روزنبرگ *Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES)*

این مقیاس در سال ۱۹۶۵ توسط موریس روزنبرگ (Rosenberg) طراحی شد و شامل ۱۰ گویه برای سنجش میزان عزت نفس بود. این ابزار در ابتدا برای دانش‌آموزان دبیرستانی تدوین شده بود، اما بعدها در گروه‌های مختلف سنی و فرهنگی، از جمله بزرگسالان نیز به کار گرفته شد.^{۳۱} در این مقیاس، گویه‌های ۱ تا ۵ به صورت مثبت و گویه‌های ۶ تا ۱۰ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. در گویه‌های مثبت نمره‌گذاری از صفر (کاملاً مخالفم) تا سه (کاملاً موافقم) و در گویه‌های منفی به صورت معکوس انجام می‌شود. دامنه نمره کل بین صفر تا ۳۰ است و نمرات بالاتر، بیانگر عزت نفس بالاتر می‌باشند.^{۳۲} روایی و پایایی این مقیاس در مطالعات متعددی تأیید شده است. روزنبرگ^{۳۱} ضریب بازآزمایی دو هفته‌ای آن را بین ۰/۸۵ تا ۰/۸۸ و همسانی درونی را ۰/۹۲ گزارش کرده است. در ایران، نیز، جوشن‌لو و قائدی^{۳۳} با استفاده از تحلیل عاملی، همسانی درونی ۰/۸۳ را برای این ابزار گزارش کردند.

تحلیل داده‌ها

برای توصیف متغیرهای دموگرافیک کیفی از تعداد و درصد استفاده گردید و برای آزمون فرضیه‌های اصلی پژوهش مبنی بر این که عزت نفس نقش واسطه‌ای در رابطه بین سبک‌های تفکر (نوع اول، نوع دوم و نوع سوم) و انواع جرئت‌ورزی (سازگارانه و پرخاشگرانه) دارد، از تحلیل مسیر در قالب مدل معادلات ساختاری بهره گرفته شد. برای بررسی پیش‌فرض‌های تحلیل مسیر، آزمون نرمال بودن توزیع متغیرها با استفاده از چولگی و کشیدگی و همبستگی بین متغیرهای پژوهش شامل سبک‌های تفکر،

مقیاس جرئت‌ورزی سازگارانه و پرخاشگرانه *Adaptive and Aggressive Assertiveness Scales (AAA-S)*

این مقیاس توسط تامپسون و برنباوم (Thompson & Berenbaum)^{۱۴} با هدف رفع نارسایی ابزارهای پیشین در تمایز بین جرئت‌ورزی و پرخاشگری طراحی شده و شامل ۱۹ موقعیت بین فردی روزمره است که پاسخ‌ها در طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت ثبت می‌شود. نیمی از گویه‌ها به رفتارهای سازگارانه جرئت‌ورزانه و نیمی دیگر به رفتارهای پرخاشگرانه اشاره دارند و برای هر فرد دو نمره جداگانه محاسبه می‌شود. پایایی این مقیاس با ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس سازگارانه ۰/۸۲ و برای زیرمقیاس پرخاشگرانه ۰/۸۸ گزارش شده است. در ایران نیز پژوهش خرمایی و زارع^{۱۵} پایایی آن را با ضرایب ۰/۷۱ و ۰/۷۲ تأیید کرده‌اند و روایی ملاکی و واگرایی آن نیز به خوبی اثبات شده است. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌ها به ترتیب ۰/۷۷ و ۰/۸۴ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول و قابل اطمینان ابزار است.

پرسش‌نامه سبک‌های تفکر *Thinking Style Inventory (TSI)*

برای سنجش سبک‌های تفکر در این پژوهش، از پرسش‌نامه استرنبرگ و واگنر (Sternberg & Wagner)^{۲۸} استفاده شد. این ابزار خودگزارش‌دهی بر پایه نظریه خودگردانی ذهنی طراحی شده و شامل ۶۵ گویه است. سیزده سبک تفکر، هر یک با پنج سؤال ارزیابی می‌شوند. سبک‌ها در پنج بعد کلی (کارکردها، اشکال، سطوح، دامنه‌ها و گرایش‌ها) طبقه‌بندی شده و پاسخ‌ها بر اساس طیف لیکرت هفت‌درجه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شوند. نمره هر خرده‌مقیاس از ۵ تا ۳۵ متغیر است و نمره بالاتر نشان‌دهنده برجستگی بیشتر آن سبک در فرد است. این پرسش‌نامه نمره کل ندارد و هر سبک به طور مستقل تحلیل می‌شود.^{۲۹}

از نظر روایی و پایایی، استرنبرگ^{۲۸} روایی سازه این ابزار را با استفاده از تحلیل عاملی بررسی کرده و پنج عامل اصلی را شناسایی کرده است که در مجموع ۷۷ درصد واریانس داده‌ها را تبیین می‌کنند. در پژوهش‌های متعدد، از جمله مطالعه فرزاد و همکاران^{۳۰} بر روی ۴۱۹ دانشجو، روایی سازه‌ای این ابزار در بافت فرهنگی ایران تأیید شده است.

یافته‌ها

در این مطالعه ۳۰۶ نفر از دانشجویان دانشگاه‌های آزاد تهران در سال ۱۴۰۳ به روش نمونه‌گیری در دسترس وارد مطالعه شدند. از کل شرکت‌کنندگان ۲۰۱ نفر (۶۵/۷ درصد) زن، ۱۸۱ نفر (۵۹/۲ درصد) مجرد و ۲۱۸ نفر (۷۱/۲ درصد) شاغل بودند. اکثر شرکت‌کنندگان در گروه سنی ۱۸ تا ۲۳ سال بودند (۱۰۷ نفر برابر با ۳۵ درصد). ۱۲۵ نفر (۴۰/۸ درصد) دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد و ۱۲۴ نفر (۴۰/۵ درصد) دانشجوی مقطع کارشناسی بودند. مشخصات دموگرافیک شرکت‌کنندگان در جدول ۱ نشان داده شده است.

عزت نفس و جرئت‌ورزی، با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون انجام گردید. همچنین برای بررسی هم‌خطی چندگانه از عامل تورم واریانس و آماره تحمل استفاده گردید. سپس مدل تحلیل مسیر رسم و ضرایب مسیر و معنی‌داری آنها محاسبه گردید. بعد از این مرحله از شاخص‌های نیکویی برازش همچون کای دو بر درجه آزادی، GFI، CFI و RMSEA برای بررسی برازش مدل استفاده گردید. آنالیزهای توصیفی در نرم‌افزار SPSS و آنالیزهای تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار AMOS انجام گردید و سطح معناداری برای آزمون فرضیه‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

جدول ۱. مشخصات دموگرافیک شرکت‌کنندگان در مطالعه

متغیرها	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۲۰۱
	مرد	۳۴/۳
گروه سنی	۱۸ تا ۲۳ سال	۱۰۷
	۲۴ تا ۳۰ سال	۹۰
	۳۱ تا ۴۰ سال	۳۹
	۴۱ تا ۵۰ سال	۴۷
	بالای ۵۰ سال	۲۳
وضعیت تاهل	مجرد	۱۸۱
	متاهل	۱۲۵
مقطع تحصیلی	کاردانی	۲۸
	کارشناسی	۱۲۴
	کارشناسی ارشد	۱۲۵
	دکتر	۲۹
وضعیت شغل	شاغل	۲۱۸
	بیکار	۸۱
	بازنشسته	۷

همچنین میانگین جرئت‌ورزی پرخاشگرانه و جرئت‌ورزی سازگاران گروه نمونه نیز به ترتیب برابر ۳۱/۵ و ۴۹/۹ بود. در جدول ۲ چولگی و کشیدگی متغیرها نیز برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها نشان داده شده است. با توجه به اینکه چولگی و کشیدگی کلیه متغیرها بین +۲ و -۲ بود بنابراین کلیه متغیرها از توزیع نرمال برخوردار بودند. در نتیجه پیش‌فرض نرمال بودن توزیع متغیرها برای انجام تحلیل مسیر برقرار بود.

در جدول ۲ نتایج حاصل از اجرای پرسش‌نامه سبک‌های تفکر (نوع اول، نوع دوم و نوع سوم)، مقیاس جرئت‌ورزی (جرئت‌ورزی پرخاشگرانه و جرئت‌ورزی سازگاران) و مقیاس عزت نفس روزنبرگ نشان داده شده است. نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که میانگین سبک تفکر نوع اول، نوع دوم و نوع سوم به ترتیب برابر ۱۴۱/۲، ۱۱۱/۱ و ۱۰۹/۳ بود. میانگین عزت نفس برابر ۱۸/۱ بود که بالاتر از نمره متوسط می‌باشد (دامنه صفر تا ۳۰ و متوسط ۱۵).

جدول ۲. خلاصه یافته‌های توصیفی سبک‌های تفکر، عزت نفس و جرئت‌ورزی (n=۳۰۶)

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی
سبک تفکر نوع اول	۱۴۱/۲	۱۵/۱	۱۰۵	۱۶۵	-۰/۴۱۵	-۱/۰۹۶
سبک تفکر نوع دوم	۱۱۱/۱	۱۳/۹	۷۰	۱۳۴	-۰/۶۰۵	-۰/۵۵۰
سبک تفکر نوع سوم	۱۰۹/۳	۱۳/۴	۷۸	۱۲۹	-۰/۳۱۲	-۱/۲۱۶
عزت نفس	۱۸/۱	۲/۵	۹	۲۴	-۰/۶۹۹	۰/۷۱۰
جریئت‌ورزی پرخاشگرانه	۳۱/۵	۸/۵	۱۹	۶۱	۱/۰۶۴	۰/۶۴۳
جریئت‌ورزی سازگارانه	۴۹/۹	۶/۲	۳۱	۷۱	-۰/۲۵۶	۱/۵۶۵

می‌دهد که بین کلیه متغیرها همبستگی معنی‌دار وجود داشت و این پیش‌فرض نیز برای انجام تحلیل مسیر برقرار بود.

سپس پیش فرض وجود همبستگی بین متغیرها بررسی گردید. با توجه به اینکه متغیرها دارای توزیع نرمال بودند برای این آنالیز از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج آزمون همبستگی پیرسون در جدول ۳ نشان

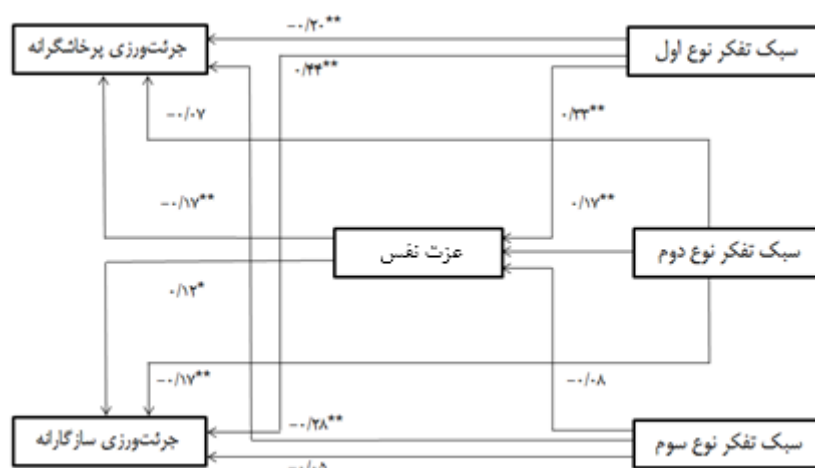
جدول ۳. ضرایب همبستگی سبک‌های تفکر، عزت نفس و جرئت‌ورزی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
سبک تفکر نوع اول	-				
سبک تفکر نوع دوم	۰/۷۳**	-			
سبک تفکر نوع سوم	۰/۸۴**	۰/۸۵**	-		
عزت نفس	۰/۳۹**	۰/۳۴**	۰/۳۴**	-	
جریئت‌ورزی پیرخاشگرانه	-۰/۵۱**	-۰/۴۷**	-۰/۵۳**	-۰/۳۴**	-
جریئت‌ورزی سازگارانه	۰/۳۵**	۰/۱۷*	۰/۲۴**	۰/۲۳**	۰/۱۵*

$$\overline{P<./\cdot)}^* \quad \overline{P<./\cdot\cdot)}^{**}$$

متغیرها بالای ۱/۰ بود. بنابراین پیش فرض عدم وجود هم خطی چندگانه بین متغیرها نیز برای انجام تحلیل مسیر برقرار بود.

برای بررسی پیش فرض عدم وجود هم خطی چندگانه بین متغیرها نیز از عامل تورم واریانس استفاده گردید که برای کلبه متغیرها زیر ۱۰ و شاخص تحمل نیز برای کلبه

شکل ۱. نمودار مسیرهای پرازش یافته با مدل استاندارد ($p < .05$ ** $p < .01$)

غیرمعنادار با عزت نفس نشان داد. این نتایج نشان می‌دهد که دانشجویانی که سبک‌های تفکر نوع اول و دوم را دارند، از عزت نفس بالاتری برخوردارند، در حالی که سبک تفکر نوع سوم چنین ارتباطی را نشان نمی‌دهد.

در ادامه، مسیرهای مستقیم بین سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی نیز نشان داد که سبک‌های تفکر نوع اول به‌طور مثبت و معنادار با جرئت‌ورزی سازگارانۀ $\beta = 0.44$ و $P < 0.01$ و به‌صورت منفی با جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ $\beta = -0.20$ و $P < 0.01$ ارتباط داشت. این یافته حاکی از آن است که این سبک تفکر، پیش‌بینی‌کننده رفتاری مؤثرتر و اجتماعی‌تر است. در مقابل، سبک تفکر نوع دوم و سوم هر دو با جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ و سازگارانۀ ارتباط منفی نشان دادند، به‌ویژه سبک سوم که رابطه‌ای منفی و معنادار با جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ داشت $\beta = -0.28$ و $P < 0.01$. همچنین، عزت نفس نقش مهمی در پیش‌بینی انواع جرئت‌ورزی ایفا نمود؛ به‌طوری‌که با جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ رابطه منفی و معنادار $\beta = -0.17$ و $P < 0.01$ ، و با جرئت‌ورزی سازگارانۀ رابطه مثبت و معنادار $\beta = 0.12$ و $P < 0.05$ داشت.

نتایج حاصل از اجرای آزمون تحلیل مسیر با روش بیشینه درست‌نمایی جهت تعیین نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه بین سبک‌های تفکر (نوع اول، نوع دوم و نوع سوم) با جرئت‌ورزی (پرخاشگرانۀ و سازگارانۀ) در شکل ۱ با ضرایب استاندارد و معناداری ضرایب هر یک از مسیرها به نمایش درآمده است. در این مدل متغیرهای سبک تفکر نوع اول، نوع دوم و نوع سوم به‌عنوان متغیرهای آشکار برون‌زا، عزت نفس به‌عنوان متغیر آشکار میانجی و متغیرهای جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ و سازگارانۀ به‌عنوان متغیرهای درون‌زا می‌باشند.

ضرایب تخمین استاندارد نشده به همراه خطای استاندارد آن، مقدار بحرانی و ضرایب استاندارد شده مسیرهای مدل ارائه شده در جدول ۴ منعکس شده است. نتایج حاصل بیانگر آن است که سبک تفکر نوع اول و دوم به‌طور معناداری با عزت نفس رابطه دارند. به‌طوری‌که سبک تفکر نوع اول با ضریب تأثیر استاندارد شده 0.33 (سطح معناداری کمتر از 0.01) پیش‌بینی‌کننده مثبت عزت نفس بود. سبک تفکر نوع دوم نیز با ضریب تأثیر 0.17 رابطه‌ای مثبت و معنادار با عزت نفس داشت (سطح معناداری کمتر از 0.01). اما سبک تفکر نوع سوم رابطه‌ای منفی و

جدول ۴. ضرایب استاندارد نشده و استاندارد شده مسیرهای مدل برازش شده

فرضیه‌ها (مسیرها)	تخمین استاندارد نشده	خطای استاندارد	مقدار بحرانی	تخمین استاندارد شده
سبک‌تفکر نوع اول $\leftarrow$ عزت نفس	۰/۰۵۶	۰/۰۰۹	۶/۳۱**	۰/۳۳
سبک‌تفکر نوع دوم $\leftarrow$ عزت نفس	۰/۰۳۰	۰/۰۱۰	۳/۱۸**	۰/۱۷
سبک‌تفکر نوع سوم $\leftarrow$ عزت نفس	-۰/۰۱۵	۰/۰۱۰	-۱/۵۵	-۰/۰۸
سبک‌تفکر نوع اول $\leftarrow$ جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ	-۰/۱۰۵	۰/۰۲۹	-۳/۶۱**	-۰/۲۰
سبک‌تفکر نوع اول $\leftarrow$ جرئت‌ورزی سازگارانۀ	۰/۱۹۶	۰/۰۲۳	۸/۵۱**	۰/۴۴
سبک‌تفکر نوع دوم $\leftarrow$ جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ	-۰/۰۳۹	۰/۰۳۰	-۱/۲۹	-۰/۰۷
سبک‌تفکر نوع دوم $\leftarrow$ جرئت‌ورزی سازگارانۀ	-۰/۰۸۰	۰/۰۲۴	-۳/۳۷**	-۰/۱۷
سبک‌تفکر نوع سوم $\leftarrow$ جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ	-۰/۱۶۵	۰/۰۳۱	-۵/۳۵**	-۰/۲۸
سبک‌تفکر نوع سوم $\leftarrow$ جرئت‌ورزی سازگارانۀ	-۰/۰۲۵	۰/۰۲۵	-۱/۰۱	-۰/۰۵
عزت نفس $\leftarrow$ جرئت‌ورزی پرخاشگرانۀ	-۰/۰۲۳	۰/۱۷۷	-۲/۹۶**	-۰/۱۷
عزت نفس $\leftarrow$ جرئت‌ورزی سازگارانۀ	۰/۳۰۸	۰/۱۴۱	۲/۱۹*	۰/۱۲

* $P < 0.05$ ** $P < 0.01$

تبیین‌شده عزت نفس برابر با ۱۵ درصد است. در این مسیر، سبک تفکر نوع اول (ضریب استاندارد 0.33)، سبک تفکر نوع دوم (0.17) و سبک تفکر نوع سوم (-0.08) به‌طور مستقیم تأثیر معناداری بر عزت نفس داشتند.

در جدول ۵ علاوه بر نتایج مربوط به اثرات مستقیم، نتایج اثرات غیرمستقیم و اثرات کل سبک‌های تفکر بر عزت نفس و انواع جرئت‌ورزی ارائه شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که سبک‌های تفکر نقش قابل توجهی در تبیین و پیش‌بینی عزت نفس دارند؛ به‌طوری‌که واریانس

در تحلیل تأثیر سبک‌های تفکر بر جرئت‌ورزی پرخاشگرانه که ۱۷ درصد از واریانس آن توسط متغیرهای مدل توضیح داده شد، مشاهده گردید که سبک تفکر نوع اول دارای اثر منفی مستقیم ($\beta = -0.20$ و $P < 0.01$) و اثر منفی غیرمستقیم ($\beta = -0.06$ و $P < 0.01$) است. همچنین سبک تفکر نوع دوم اثر منفی مستقیم ($\beta = -0.07$) و اثر منفی غیرمستقیم ($\beta = -0.03$ ، $P < 0.05$) نشان داد. سبک تفکر نوع سوم نیز اثر منفی مستقیم قابل توجهی (-0.28 ، $\beta = -0.05$ ، $P < 0.05$) داشت، در حالی که اثر غیرمستقیم آن معنادار نبود. عزت نفس نیز به عنوان یک متغیر میانجی، رابطه منفی و معناداری با جرئت‌ورزی پرخاشگرانه داشت (ضریب استاندارد -0.17).

در مسیر تأثیر سبک‌های تفکر بر جرئت‌ورزی سازگارانه، که ۲۷ درصد از واریانس آن تبیین شده است، سبک تفکر نوع اول اثر مستقیم مثبت ($\beta = 0.44$ و $P < 0.01$) و اثر غیرمستقیم مثبت ($\beta = 0.04$ و $P < 0.01$) داشت. سبک تفکر نوع دوم اثر منفی مستقیم ($\beta = -0.17$ و $P < 0.01$) و اثر مثبت غیرمستقیم ($\beta = 0.02$ ، $P < 0.05$) از خود نشان داد. سبک تفکر نوع سوم تأثیر معناداری بر جرئت‌ورزی سازگارانه نداشت. عزت نفس نیز به صورت مثبت و معنادار (ضریب استاندارد 0.12) با جرئت‌ورزی سازگارانه مرتبط بود.

جدول ۵. ضرایب مستقیم، غیرمستقیم و کل مسیرهای مدل برازش شده

مسیرها	اثر کل	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	واریانس تبیین شده
بر عزت نفس از				۰/۱۵
سبک تفکر نوع اول	۰/۳۳	۰/۳۳	-	
سبک تفکر نوع دوم	۰/۱۷	۰/۱۷	-	
سبک تفکر نوع سوم	-۰/۰۸	-۰/۰۸	-	
بر جرئت‌ورزی پرخاشگرانه از				۰/۱۷
سبک تفکر نوع اول	-۰/۲۶	-۰/۲۰	-۰/۰۶**	
سبک تفکر نوع دوم	-۰/۱۰	-۰/۰۷	-۰/۰۳*	
سبک تفکر نوع سوم	-۰/۲۷	-۰/۲۸	۰/۰۱	
عزت نفس	-۰/۱۷	-۰/۱۷	-	
بر جرئت‌ورزی سازگارانه از				۰/۲۷
سبک تفکر نوع اول	۰/۴۸	۰/۴۴	۰/۰۴**	
سبک تفکر نوع دوم	-۰/۱۵	-۰/۱۷	۰/۰۲*	
سبک تفکر نوع سوم	-۰/۰۶	-۰/۰۵	۰/۰۱	
عزت نفس	۰/۱۲	۰/۱۲	-	

در ادامه، به منظور ارزیابی برازش مدل، از شاخص‌های نیکی برازش استفاده گردید. شاخص‌هایی چون نسبت کای دو به درجه آزادی کمتر از ۳، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی (GFI)، شاخص برازندگی تعدیل یافته (AGFI) با مقدار برابر یا بیشتر از ۰/۹۰، شاخص برازندگی غیرتطبیقی (NFI) بزرگ‌تر از ۰/۹۰، و همچنین مقدار ریشه دوم میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA) کمتر از ۰/۰۸ از جمله ملاک‌های مناسب برای برازش مدل می‌باشند.

بر اساس نتایج به دست آمده، ($\chi^2/df = 2/847$)، $CFI = 0.92$ ، $GFI = 0.968$ ، $AGFI = 0.917$ ، $RMSEA = 0.076$.

۰/۹۲۳ (NFI) مدل از برازش مطلوبی برخوردار است و می‌توان از آن برای آزمون فرضیه‌های پژوهش بهره برد. به طور کلی، نتایج این پژوهش نشان داد که عزت نفس نقش واسطه‌ای مهمی در ارتباط میان سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی دانشجویان ایفا می‌کند و در تبیین الگوهای رفتاری بین فردی و رفتارهای جرئت‌ورزانه، سهم قابل توجهی دارد.

بحث

این پژوهش با هدف بررسی نقش واسطه‌ای عزت نفس در رابطه بین سبک‌های تفکر و انواع جرئت‌ورزی در

که بهره‌گیری از سبک‌های شناختی تحلیلی، خلاقانه و مبتکرانه، می‌تواند به تقویت خودادراکی مثبت منجر شود. این نتیجه با دیدگاه استرنبرگ^{۳۲} همسو است که معتقد است سبک‌های تفکر ابزارهایی برای بهره‌گیری مؤثر از توانایی‌ها در موقعیت‌های اجتماعی هستند و می‌توانند بر خودادراکی مثبت تأثیر بگذارند.

تحلیل بیشتر نشان می‌دهد که نقش واسطه‌ای عزت نفس در این روابط، اهمیت شناختی- رفتاری را برجسته می‌سازد. به عبارتی، سبک‌های تفکر پیچیده و خلاقانه می‌توانند به‌طور مستقیم بر رفتارهای جرئت‌ورزانه تأثیرگذار باشند و همزمان با ارتقای عزت نفس، مسیرهای غیرمستقیم در رفتارهای اجتماعی فرد ایجاد کنند که نشان‌دهنده اهمیت رویکردهای چندسطحی در آموزش مهارت‌های روان‌شناختی است.

در زمینه‌ی جرئت‌ورزی، یافته‌ها حاکی از آن است که سبک‌های تفکر، به‌ویژه سبک نوع اول و سوم، با کاهش رفتارهای پرخاشگرانه و افزایش جرئت‌ورزی سازگارانه همراه‌اند. همبستگی منفی بالا بین این سبک‌ها و جرئت‌ورزی پرخاشگرانه نشانگر این نکته است که افرادی که از سبک‌های تفکر پیچیده‌تر استفاده می‌کنند، کمتر احتمال دارد که به شیوه‌های مخرب برای ابراز خود روی بیاورند. سبک نوع اول همچنین بیشترین سهم را در تبیین رفتارهای جرئت‌مندانه و در عین حال همراه با احترام به دیگران را نشان داد، که این موضوع اهمیت توانایی تصمیم‌گیری مستقل، قضاوت نقادانه و خلاقیت شناختی را در ارتقای مهارت‌های بین‌فردی و ابراز وجود سازنده برجسته می‌سازد. این یافته با یافته‌های مطالعاتی چون گلشیری و همکاران نیز هم‌راستا است که تأثیر آموزش مهارت‌های جرئت‌ورزی را بر افزایش عزت نفس و سلامت روان تأیید کرده‌اند.^{۳۵}

عزت نفس نیز همان‌گونه که انتظار می‌رفت، با جرئت‌ورزی سازگارانه رابطه‌ی مثبت و با پرخاشگری رابطه‌ی منفی داشت. به عبارت دیگر، افرادی که ارزشمندی شخصی بالاتری برای خود قائل‌اند، با اطمینان بیشتری نیازها و خواسته‌های خود را مطرح می‌کنند، بی‌آن‌که به رفتارهای مخرب یا هیجانی متوسل شوند. این یافته با پژوهش‌های انجام‌شده در فضای فرهنگی ایران که نشان داده‌اند خودپنداره مثبت، عاملی مهم در تنظیم هیجانات، انتخاب

دانشجویان انجام شد. نتایج نشان داد که میانگین سبک‌های تفکر نوع اول، دوم و سوم به ترتیب ۱۴۱/۲، ۱۱۱/۱ و ۱۰۹/۳۸ بود. میانگین عزت نفس شرکت‌کنندگان نیز برابر با ۱۸/۱ گزارش شد که بالاتر از نمره متوسط قرار داشت. همچنین میانگین جرئت‌ورزی پرخاشگرانه و سازگارانه به ترتیب ۳۱/۵ و ۴۹/۹ بود. این مقادیر نشان می‌دهد که نمونه مورد مطالعه از نظر عزت نفس وضعیت مطلوبی داشته و گرایش بیشتری به رفتارهای جرئت‌ورزانه سازگارانه نسبت به پرخاشگرانه دارند.

یافته‌های به‌دست‌آمده از تحلیل همبستگی و مسیر نشان می‌دهد که بین سبک‌های تفکر، عزت نفس و انواع جرئت‌ورزی، روابط معنادار و مهمی وجود دارد و این روابط از منظر روان‌شناختی، ابعاد تعامل ذهن، خودپنداره و رفتار بین‌فردی را روشن می‌سازند. این تحلیل نشان می‌دهد که سبک‌های تفکر و عزت نفس نه تنها به‌عنوان متغیرهای مستقل عمل می‌کنند، بلکه در قالب شبکه‌ای پویا بر رفتارهای بین‌فردی تأثیرگذارند، که اهمیت بررسی همزمان این متغیرها را برجسته می‌کند.

نخست آنکه، سبک‌های تفکر نوع اول، دوم و سوم همبستگی بالایی با یکدیگر دارند؛ بالاترین همبستگی بین سبک دوم و سوم مشاهده شد. این نتیجه نشان می‌دهد که دانشجویان، به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران و در دوره‌ی جوانی که ویژگی‌هایی چون انعطاف‌پذیری شناختی، کنجکاوی فکری و نیاز به تأیید اجتماعی در اوج است، از چند سبک تفکر به‌صورت ترکیبی استفاده می‌کنند. شاید بتوان این الگو را بازتابی از تطابق فکری با انتظارات محیطی و فشارهای اجتماعی دانست؛ الگویی که با نظریه‌ی تعاملی استرنبرگ^{۳۲} و یافته‌های ژانگ و استرنبرگ (Zhang & Sternberg) هم‌راستا است^{۳۴} و تحلیل روابط سبک تفکر با دیگر متغیرها، اهمیت چندبعدی بودن سبک‌های شناختی را نشان می‌دهد.

از سوی دیگر، رابطه‌ی معنادار بین هر سه سبک تفکر و عزت نفس حاکی از آن است که سبک تفکر، صرفاً یک فرایند شناختی نیست، بلکه با ارزیابی فرد از خود نیز در ارتباط است. سبک تفکر نوع اول در این زمینه نقش برجسته‌تری ایفا کرده و نشان داده است که افراد با سبک‌های تفکر خلاق و مستقل، از احساس ارزشمندی و کفایت روان‌شناختی بیشتری برخوردارند و موید این است

شناخت و هیجان، می‌تواند به‌عنوان یک محرک کلیدی در ارتقای رفتارهای اجتماعی سازگار عمل کند و اهمیت طراحی مداخلات روان‌شناختی مبتنی بر سبک‌های تفکر را برجسته می‌سازد.

همچنین، سبک‌های تفکر از یک سو ریشه در شخصیت و از سوی دیگر ریشه در تعاملات اجتماعی دارند. از آنجا که عزت نفس بخشی از ساختار شخصیت است، می‌توان گفت که میان عزت نفس و سبک‌های تفکر، ارتباط و همپوشانی وجود دارد. در نتیجه، سبک تفکر نوع اول به‌عنوان یک سازه شناختی-عاطفی، نقشی مؤثر در ارتقای خودپنداره مثبت و تقویت رفتارهای سازگارانه دارد.

هر پژوهش علمی با محدودیت‌هایی مواجه است که لازم است در تفسیر نتایج مدنظر قرار گیرند. نخست آن که نمونه‌گیری از نوع در دسترس بوده و صرفاً در میان دانشجویان دانشگاه‌های آزاد تهران انجام شده است. این امر تعمیم نتایج به دیگر گروه‌های سنی، فرهنگی یا شغلی را با احتیاط همراه می‌سازد. دوم، ترکیب جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان - از نظر سن، تحصیلات، وضعیت تأهل و اشتغال - دارای ویژگی‌هایی خاص بوده است که ممکن است بر نحوه ادراک و پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه‌ها اثر گذاشته باشد. علاوه بر این، استفاده از ابزارهای خودگزارشی می‌تواند پژوهش را با سوگیری‌هایی مانند تمایل به پاسخ‌های اجتماعی پسندیده مواجه کند. نکته مهم دیگر آن است که مدل ارائه‌شده تنها ۱۵ تا ۲۷ درصد از واریانس متغیرهای وابسته را تبیین می‌کند. این امر نشان می‌دهد که عوامل دیگری نیز ممکن است در شکل‌دهی جرئت‌ورزی مؤثر باشند و باید در پژوهش‌های آینده مورد بررسی قرار گیرند. در نهایت، ماهیت مقطعی پژوهش، امکان نتیجه‌گیری علی را محدود می‌سازد. پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی روابط علت و معلولی میان سبک‌های تفکر، عزت نفس و جرئت‌ورزی در قالب مطالعات طولی بپردازند و همچنین نقش متغیرهای تعدیلی مانند استرس، حمایت اجتماعی یا ویژگی‌های شخصیتی را نیز مورد توجه قرار دهند.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش گویای آن است که برای ارتقای عزت نفس و بهبود روابط بین‌فردی در دانشجویان، تمرکز بر

سبک‌های ارتباطی سالم‌تر و افزایش توان ابراز وجود مؤثر هستند، همسوست.^{۳۶-۳۹} همچنین این یافته با یافته‌های مطالعه کومار و راسی (Kumar & Rathi) در هند همسوست، آنان در مطالعه خود نشان دادند که بین جرئت‌ورزی و عزت نفس در نوجوانان رابطه‌ای مثبت وجود دارد، به‌طوری‌که افراد دارای رفتارهای جرئت‌ورزانه‌تر، عزت نفس بالاتری نیز دارند.^{۴۰}

نتایج تحلیل مسیر نیز ابعاد عمیق‌تری از این روابط را آشکار کرد. سبک تفکر نوع اول، افزون بر تأثیر مستقیم بر عزت نفس، بر هر دو نوع جرئت‌ورزی تأثیرگذار بود. این یافته نشان می‌دهد که بهره‌گیری از سبک تفکر مؤثر می‌تواند به‌صورت هم‌زمان، عزت نفس و مهارت‌های بین‌فردی را تقویت کند. سبک نوع دوم نیز اگرچه تأثیر مثبتی بر عزت نفس داشت، اما نقش کم‌رنگ‌تری در رفتارهای جرئت‌ورزانه ایفا کرد. سبک سوم برخلاف انتظار، با عزت نفس رابطه‌ای منفی هر چند ضعیف داشت و تأثیر معناداری بر جرئت‌ورزی نشان نداد؛ موضوعی که ممکن است به ماهیت تحلیلی و انزواطلب این سبک و فقدان تعامل اجتماعی مؤثر در آن مربوط باشد. همچنین این نکته می‌تواند نشان‌دهنده ویژگی‌های خاص سبک تفکر نوع سوم باشد که برون‌گرایی کمتری دارد و در نتیجه فرصت‌های کمتری برای بروز رفتارهای جرئت‌ورزانه در تعاملات اجتماعی فراهم می‌کند. همچنین ممکن است در فرهنگ ایرانی، این سبک کمتر مورد حمایت اجتماعی قرار گیرد و افراد با چنین سبک تفکری به‌دلیل گرایش به تحلیل و تأمل فردی بیشتر، کمتر به رفتارهای بین‌فردی فعال و سازگار گرایش داشته باشند.

از منظر نظری، می‌توان گفت سبک تفکر نوع اول با توانمندسازی شناختی و عاطفی فرد، بستر مناسبی برای توسعه عزت نفس و رفتارهای سازگارانه فراهم می‌آورد. این موضوع با یافته‌های چن همسوست که نشان می‌دهد سبک‌های تفکر نوع اول به‌طور معناداری با استفاده از راهبردهای مقابله‌ای سازگارانه مرتبط بوده و نقش پیش‌بینی‌کننده مثبتی در این زمینه دارند.^{۴۱} همچنین این یافته‌ها با دیدگاه‌های ژانگ و پستیگلیون هم‌راستا هستند؛^{۴۲} آنان تأکید می‌کنند که سبک‌های تفکر پیچیده و خلاقانه با عزت نفس رابطه‌ای مثبت دارند. تحلیل این روابط نشان می‌دهد که سبک تفکر نوع اول، از طریق تلفیق

مشارکت پدیدآوران

فریبا شاهرخی در ایده‌پردازی و طراحی اثر، جمع‌آوری داده‌ها، نگارش پیش‌نویس و مجتبی تمدنی در ایده‌پردازی و طراحی اثر، تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج مشارکت داشته‌اند. همچنین مولفان، نسخه نهایی پیش‌نویس مقاله را خوانده و تایید نموده‌اند.

منابع مالی

این مقاله حمایت مالی ندارد.

ملاحظات اخلاقی

پیش از اجرای پژوهش، اهداف و روند مطالعه به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و رضایت‌نامه کتبی اخذ گردید. اطلاعات شرکت‌کنندگان محرمانه و صرفاً برای اهداف علمی استفاده شد.

تعارض منافع

نویسندگان اظهار می‌دارند که هیچ‌گونه تعارض منافی از تالیف یا انتشار این مقاله ندارند.

آموزش سبک‌های مؤثر تفکر و مداخلات شناختی می‌تواند راه‌گشا باشد. در یک جمعیت دانشگاهی که افراد در آستانه ورود به بازار کار و نقش‌های اجتماعی گسترده‌تری قرار دارند، توجه به شیوه‌ی اندیشیدن، فقط یک رویکرد شناختی نیست، بلکه بخشی از فرآیند رشد و هویت‌یابی روانی- اجتماعی به‌شمار می‌رود. به‌طور مشخص، آموزش مهارت‌های تفکر تحلیلی، خلاقانه و مستقل، همراه با تمرین‌هایی برای افزایش عزت نفس، می‌تواند به بهبود مهارت‌های جرئت‌ورزی سازگاران و کاهش رفتارهای پرخاشگرانه در میان دانشجویان کمک کند. این موضوع می‌تواند در برنامه‌های مشاوره‌ای و آموزشی دانشگاه‌ها به‌عنوان محور اصلی مداخلات روان‌شناختی لحاظ شود.

پیامدهای عملی پژوهش

نتایج این پژوهش می‌تواند در طراحی کارگاه‌های آموزشی برای ارتقای سبک‌های مؤثر تفکر و افزایش عزت نفس دانشجویان مورد استفاده قرار گیرد. این اقدامات به بهبود جرئت‌ورزی سازگار و کاهش رفتارهای پرخاشگرانه کمک کرده و می‌تواند در مراکز مشاوره و برنامه‌های توانمندسازی دانشجویان به کار رود.

قدرانی‌ها

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند تا بدین وسیله مراتب تشکر و قدرانی خود را از دانشگاه‌های آزاد اسلامی شهر تهران به جهت مساعدت‌هایشان اعلام نمایند.

References

- Samfira EM. Assertive communication skills in universities. *Journal Plus Education*. 2020; 26(1): 361-373. doi: 10.24250/JPE/1/2020/EMS
- Abou El Yazied LS, Hassan RM, Badran FM. Developing bullying prevention guidelines for nurse interns' and its effects on their assertiveness. *BMC Nurs*. 2024;23(1): 1-9. doi: 10.1186/s12912-024-02128-z
- Pipas MD, Jaradat M. Assertive communication skills. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*. 2010; 12(2): 649-656. doi: 10.29302/oeconomica.2010.12.2.17
- Zuercher NT. Assertiveness Through Semantics. *Pers Guid J*. 1983; 62(2): 95-99. doi: 10.1111/j.2164-4918.1983.tb00157.x
- Alberti R, Emmons M. Your perfect right: Assertiveness and equality in your life and relationships. New harbinger publications; 2017.
- Parmaksiz I. Assertiveness as the Predictor of Adjustment to University Life amongst University Students. *International Journal of Instruction*. 2019;12(4):131-148. doi: 10.29333/iji.2019.1249a
- Marchezini-Cunha V, Tourinho EZ. Assertividade e autocontrole: interpretação analítico-comportamental. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*. 2010; 26(2): 295-304. doi: 10.1590/S0102-37722010000200011
- Lingren HG. HEG81-148 How To Say Yes--How To Say No. *Historical Materials from University of Nebraska-Lincoln Extension*. 1981: 1-8.
- Baravordeh M, Hokmabadi M, Ahmadi E. Predicting Aggression Based on Communication Skills and Self-

- compassion: The Mediating Role of Cognitive Distortions. *Journal of Modern Psychological Researches*. 2025; 19(76): 38-47. doi: 10.22034/JMPR.2024.61367.6191. (Persian)
10. Krahé B. The social psychology of aggression. 3rd Edition. London: Routledge; 2020. doi: 10.4324/9780429466496
 11. Mohammadmousaei F, Mahbobi M, Maghsoudi F, Zahedi A, Amerian B. Investigating the relationship between prejudice, aggression and loneliness in students of Abadan University of Medical Sciences. *Navid No*. 2023; 26(85): 38-48. doi: 10.22038/NNJ.2023.67623.1363. (Persian)
 12. Afrashteh S, Abbasi-Gahramanloo A, Vali M, Sharafi M, Khishdoost Borazjan M, Darabi A, et al. Violence-Related Behaviors Among Iranian University Students: Prevalence, Risk Factors, and its Relationship with Religiosity and Family Support. *Epidemiology and Health System Journal*. 2021;8(2):67-72. doi: 10.34172/ijer.2021.12
 13. Ghorbani Sani V, Jabbari Beirami H, Gholamzadeh nikjoo R, Rasoolnejad N. The Study of Causes, Consequences and Prevalence of Violence Against Staff in Emergency Departments of Teaching Hospitals in Tabriz City. *Depiction of Health*. 2014;5(2):22-26. (Persian)
 14. Thompson RJ, Berenbaum H. Adaptive and aggressive assertiveness scales (AAA-S). *J Psychopathol Behav Assess*. 2011;33(3):323-334. doi: 10.1007/s10862-011-9226-9
 15. Kharmaei F, Zare M. The relationship between dimensions of family/professors' communication patterns and assertiveness in students: The mediating role of emotion regulation. *Journal of Studies in Learning & Instruction*. 2016;8(2):68-91. doi: 10.22099/JSLI.2017.3968. (Persian)
 16. Zhang LF. The value of intellectual styles. Cambridge University Press; 2017. doi: 10.1017/9781316014561
 17. Sternberg RJ. Thinking styles. Cambridge university press; 1997.
 18. Chen GH, Zhang LF. Mental health and thinking styles in Sternberg's theory: an exploratory study. *Psychol Rep*. 2010;107(3):784-794. doi: 10.2466/02.04.09.PR0.107.6.784-794
 19. Kuan T-YJ, Zhang L-F. Thinking styles and time perspectives. *Educ Psychol*. 2022;42(1):119-137. doi: 10.1080/01443410.2020.1730306
 20. Zhang L-F. Thinking styles and cognitive development. *J Genet Psychol*. 2002;163(2):179-195. doi: 10.1080/00221320209598676
 21. Chen GH, Liu Y. Gelotophobia and thinking styles in Sternberg's theory. *Psychol Rep*. 2012; 110(1): 25-34. doi: 10.2466/04.09.20.PR0.110.1.25-34
 22. Zhang L-F. Anxiety and thinking styles. *Pers Individ Dif*. 2009;47(4):347-351. doi: 10.1016/j.paid.2009.04.001
 23. Chen S. Predictive roles of thinking styles in coping strategies among mainland postgraduate students in Hong Kong. *Front Psychol*. 2022; 12:1-12. doi: 10.3389/fpsyg.2021.693637
 24. Shrestha S. Assertiveness and self-esteem among nursing students of Manipal College of Medical Science of Pokhara, Nepal. *Journal of Chitwan Medical College*. 2019; 9(2): 54-59. doi: 10.54530/jcmc.370
 25. Parray WM, Kumar S. Impact of assertiveness training on the level of assertiveness, self-esteem, stress, psychological well-being and academic achievement of adolescents. *Indian J Health Wellbeing*. 2017;8(12):1476-1480.
 26. Etodike CE, Ike PR, Chukwura EN. Assertiveness training: Academic performance and self esteem among college students in selected rural areas. *International Journal for Psychotherapy in Africa*. 2017;2(1): 7-13.
 27. Zhang L-F, Postiglione GA. Thinking styles, self-esteem, and socio-economic status. *Pers Individ Dif*. 2001;31(8):1333-1346. doi: 10.1016/S0191-8869(00)00227-0
 28. Zhang L-F. Thinking styles and modes of thinking: Implications for education and research. *J Psychol*. 2002; 136(3): 245-261. doi: 10.1080/00223980209604153
 29. Pooatashi M, Zamani A. Validity and Reliability of Thinking Style Scale amongst Agricultural Students. *Quarterly of Educational Measurement*. 2016; 7(24): 103-121. doi: 10.22054/jem.2017.17199.1443. (Persian)
 30. Farzad VE, Kadivar P, Shokri O, Daneshvar Pour Z. The Study of Confirmatory Factor Analysis and Internal Consistency of the General Thinking Styles Inventory (Short Version) in University Students. *Journal of Modern Psychology Researches*. 2007; 2(6): 83-109. (Persian)
 31. Rosenberg M. Society and the adolescent self-image. Princeton university press; 1965.
 32. Zare M, Khormaei F. Psychometric properties of adaptive and aggressive assertiveness scale. *Psychological Methods and Models*. 2016;7(23):39-55. (Persian)
 33. Joshanloo M, Ghaedi G. Reinvestigation of the reliability and validity of the rosenberg self-esteem scale in Iran. *Clinical Psychology and Personality*. 2008;6(2):49-56. (Persian)
 34. Zhang L-F, Sternberg RJ. The nature of intellectual styles. Routledge; 2012.

35. Golshiri P, Mostofi A, Rouzbahani S. The effect of problem-solving and assertiveness training on self-esteem and mental health of female adolescents: a randomized clinical trial. *BMC Psychol.* 2023;11(1): 1-8. doi: 10.1186/s40359-023-01154-x
36. Bahrami H, Banihashemi K. The effectiveness of assertiveness training on self-esteem and general health in students with and without vision loss. *Journal of Exceptional Children.* 2010;10(2):153-162. (Persian)
37. Hossein Khanzadeh AA, Esmizadeh N, Khodakarami F, Saffar Hamidi E. Effectiveness of assertiveness skill training on social skills and self-esteem of students with hearing impairment. *Empowering Exceptional Children.* 2019;9(4):41-53. doi: 10.22034/ceciranj.2018.91190. (Persian)
38. Hossein Khanzadeh A, Rahimi E, Ostavi E. The effectiveness of assertiveness skills training in improving self-esteem and peer relationships of slow learner students. *Psychology of Exceptional Individuals.* 2016;6(21):1-22. doi: 10.22054/jpe.2016.5279. (Persian)
39. Sabooni K, Nosrati K. The Relationship of Assertive with Self-Steem and Resilience. *Journal of Psychology New Ideas.* 2024;19(23):1-12. (Persian)
40. Kumar L, Rathi K. Assertiveness and self-esteem among adolescents—a correlational study. *International Journal of Indian Psychology.* 2020;8(4): 1424-1430. doi: 10.25215/0804.155